

บทสรุปผู้บริหาร (Executive summary)

- ชื่อโครงการ** : การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่จังหวัดชัยนาท
Area Based Development Research for Comprehensive Poverty Solution: Case Study in Chainat Province
- ผู้วิจัย** : สุธิมา เทียนงาม
- แหล่งทุน** : หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ,สำนักงานสถานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ,กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในพื้นที่จังหวัดชัยนาท มีคำถามวิจัยหลักคือ (1) การต่อยอดการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนที่ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพครบทั้ง 100% จะมีระบบและกลไกอย่างไร (2) การวิเคราะห์และส่งต่อความช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนพื้นที่ ส่วนจังหวัดและส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ 100% จะมีระบบและกลไกอย่างไร (3) กระบวนการติดตามประเมินผลเพื่อปรับสถานะความยากจนจากการช่วยเหลือ ต้องดำเนินการอย่างไร (4) กระบวนการบูรณาการความร่วมมือเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมมีองค์ประกอบ (กลไกดำเนินการ ภาควิชา เครื่องมือ) และกิจกรรมและขั้นตอนอย่างไร (5) กระบวนการหนุนเสริมเพื่อให้เกิดบูรณาการความร่วมมือการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม มีรูปแบบอย่างไร (6) ความสำเร็จของชุดโครงการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดย Sustainable Livelihoods Return on Investment (SLROI) อยู่ในระดับใด โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อค้นหาสอบทานคนจนและครัวเรือนยากจนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด และนำเข้าข้อมูลคนจนสู่ระบบจำแนก (Classify) รวมถึงการนำออกคนจนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วออกจากระบบ (Add on and Exit) (2) เพื่อพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือและระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback loop) (3) เพื่อพัฒนาโมเดลแก้จน (Operating Model) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่ทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจน ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework; SLF) โดยระบุนวัตกรรมและ/หรือเทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพ/ยกระดับรายได้คนจน 40% ลง (4) เพื่อจัดทำ Poverty Forum สำหรับเป็นเครื่องมือในการประสานงานส่งต่อความช่วยเหลือและสร้างยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหายากจนอย่างเป็น

รูปธรรม (5) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่น ตำบล อำเภอ/หรือแผนจังหวัด

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้เครื่องมือใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามที่ทีมวิจัยกลางสร้างขึ้นบนฐานแนวคิด “ระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน” (Sustainable livelihoods) เพื่ออธิบายทุน 5 มิติ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของคนยากจน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทางธรรมชาติ และทุนทางสังคม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการ การสนทนากลุ่ม (focus group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept interview) และการจัดทำข้อมูลเชิงลึกของชุมชน (Village profile) เพื่อสอบถามข้อมูล อธิบายสถานการณ์ความยากจน วิถีการดำรงชีวิต และกลยุทธ์การเอาตัวรอด ของคนจนเป้าหมาย ผ่านกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participatory approach)

สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

(1) ระบบการค้นหาและสอบทานครัวเรือนคนจนเป้าหมายที่แม่นยำ ได้สรุปบทเรียนที่ได้จากโครงการวิจัย คือ

(1.1) กระบวนการค้นหาคนจนที่แม่นยำ กระบวนการดำเนินงานที่ทำให้ค้นพบ “คนจนจริงในปัจจุบัน” แยกคนจนไม่จริงออกจากระบบข้อมูลได้ เป็นที่ยอมรับในข้อมูลและกระบวนการค้นหา จากทั้งตัวคนจน คนในชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขความยากจนได้จริง โดยกระบวนการค้นหาคนจนแม่นยำนี้ ให้ความสำคัญกับ 1) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการค้นหาคนจน 2) การมีตัวชี้วัดความยากจนที่ยอมรับร่วมกัน และ

(1.2) องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการค้นหาคนจนแม่นยำ ที่ทำให้โครงการฯ ค้นพบคนจนจริง ทั้งคนที่ตกหล่นจากระบบ และคนที่รั่วไหลเข้ามาในระบบได้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

ก. เครื่องมือค้นหาและบ่งชี้ความยากจน-คนจน ที่พัฒนาขึ้นบนฐานคิด “ระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน” (Sustainable livelihoods) ประกอบด้วย แบบสำรวจ ตัวชี้วัดความยากจน-คนจน

ข. กลไกค้นหาที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 2 กลไกสำคัญ ได้แก่

(1) นักจัดการข้อมูลชุมชน

(2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และ อสม.

ค. กระบวนการค้นหาและสอบทานที่มีคุณภาพ ได้แก่

(1) พัฒนาศักยภาพนักจัดการข้อมูลชุมชนซักซ้อมความเข้าใจแบบสำรวจและวิธีการ

เก็บข้อมูล

(2) สำรวจและประมวลผล

(3) เวทีชุมชนวิเคราะห์และสอบทานข้อมูลคนจน-ครัวเรือนยากจน

(2) ผลการค้นหาและสอบทานข้อมูลคนจนและครัวเรือนยากจนทั้งจังหวัด และนำเข้าข้อมูลในระบบ PPPConnex ระยะที่ 3 ต่อยอดให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดชัชวาลย์ ได้นำเข้าระบบ PPPConnex จำนวน 5,021 ครัวเรือน จำนวนสมาชิกครัวเรือนยากจน 19,339 คน

(3) ผลการจำแนกครัวเรือนเป้าหมายตามระดับความยากจน 4 ระดับ (อยู่ลำบาก อยู่ยาก อยู่ได้และอยู่ดี) ผลการจำแนก (Classify) ครัวเรือนเป้าหมายเป็นครัวเรือนยากจนภาพรวมจังหวัด 4 ระดับ คือ ครัวเรือนอยู่ลำบาก อยู่ยาก อยู่ได้ อยู่ดี ในภาพรวมของจังหวัดชัยนาท มีครัวเรือนอยู่ลำบาก จำนวน 1,665 ครัวเรือน (ร้อยละ 32.60) ครัวเรือนอยู่ยาก จำนวน 446 ครัวเรือน (ร้อยละ 8.73) ครัวเรือนอยู่ได้ จำนวน 1,615 ครัวเรือน (ร้อยละ 31.62) และครัวเรือนอยู่ดี จำนวน 1,382 ครัวเรือน (ร้อยละ 27.06)

(4) ผลการจำแนกครัวเรือนเป้าหมายตามประเด็นการพัฒนา 3 กลุ่ม (พึ่งพิง รอคาร พัฒนา ประกอบการ) ผลการจำแนกแยกแยะข้อมูลศักยภาพครัวเรือนคนจนเป้าหมาย ด้วยกระบวนการสอบทานข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ด้วยเวทีเรียนรู้และพัฒนาแนวทางแก้จน” จะเป็นเวทีเพื่อสอบทานข้อมูลแบบมีส่วนร่วม จัดกลุ่มครัวเรือนเป็น 3 แบบ คือ ครัวเรือนพึ่งพิง ครัวเรือนรอการพัฒนา ครัวเรือนประกอบการ ของพื้นที่ปฏิบัติการแก้จน อำเภอสรรคบุรี และตำบลโพธิ์นางด้าออก อำเภอสรรพยา พบว่า อำเภอสรรคบุรีในภาพรวม มีครัวเรือนประกอบการมากที่สุด จำนวน 966 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 41.85 รองลงมาคือ ครัวเรือนรอการพัฒนา จำนวน 843 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 36.53 และครัวเรือนพึ่งพิง จำนวน 499 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.62 อำเภอสรรพยาในภาพรวม มีครัวเรือนรอการพัฒนามากที่สุด จำนวน 625 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 49.25 รองลงมาคือ ครัวเรือนพึ่งพิง จำนวน 476 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.51 และครัวเรือนประกอบการ จำนวน 168 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.24

(5) เกณฑ์บ่งชี้ ครัวเรือนครัวเรือนร่วไหล (Inclusion error) และเกณฑ์บ่งชี้ ตกหล่น (Exclusion error)

เกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนยากจนร่วไหล (Inclusion error) และเกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนตกหล่น (Exclusion error) จากเวทีระดมความคิดการพัฒนาเกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนยากจนที่ตกหล่น ที่ไม่พบในระบบข้อมูล (Exclusion error) และเกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนเป้าหมายที่เป็นครัวเรือนร่วไหล (Inclusion error) ในระบบข้อมูล มีดังนี้

(5.1) เกณฑ์บ่งชี้ ครัวเรือนเป้าหมายที่เป็นครัวเรือนร่วไหล (Inclusion error) หมายถึง ครัวเรือนเป้าหมายที่มีชื่อในระบบ TP MAP ที่มีความเป็นอยู่ดี โดยคัดกรองจากตัวแปรในระบบฐานข้อมูล และคัดกรองจากการสอบทานแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กลไกนักจัดการข้อมูลชุมชน พบว่า ไม่มีสถานะความยากลำบาก เสียชีวิต หรือไม่อยู่ในพื้นที่แล้ว และครัวเรือนเป้าหมายที่ตกหล่น ประกอบด้วย

- ก. การมีอาชีพที่มั่นคง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ รับราชการ พนักงานบริษัทเอกชน
- ข. มีที่ดินทำกินทางการเกษตรตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป
- ค. มีรายได้ รวมรายได้ส่งกลับ ตั้งแต่ 8,300 บาทขึ้นไป
- ง. ครัวเรือนเป้าหมายที่เสียชีวิต รายชื่อไม่อยู่ในพื้นที่ หรือย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว

(5.2) เกณฑ์เกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนยากจนตกหล่น (Exclusion Error) หมายถึง ครัวเรือนที่มีสถานะความเป็นอยู่ยากลำบาก แต่ไม่มีชื่อในระบบ TP MAP ซึ่งเข้าด้วยเวทีการสอบทานข้อมูลแบบมีส่วนร่วม โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาร่วมกับชุมชน และชี้เป้าจากการสอบทานแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- ก. เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีคนดูแล มีสภาพร่างกายพิการ/ป่วย

ข. ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ หรือรายได้น้อยกว่า 38,000 บาท/ปี

ค. มีภาระในการดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ คนป่วย คนพิการในครัวเรือน (4) ที่อยู่อาศัย
ทรุดโทรม อาศัยที่ดินของผู้อื่นอยู่ อยู่อย่างแออัด เป็นครอบครัวขยาย

ง. ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีภาระหนี้สินเกินกำลังในการชำระคืน

(6) ผลการสอบทานข้อมูลครัวเรือนร่วไหล (Inclusion error) และครัวเรือนตกหล่น (Exclusion error) อำเภอสรรคบุรี และอำเภอสรรพยา การสอบทานข้อมูลด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยใช้เกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนยากจนที่ตกหล่น ที่ไม่พบในระบบข้อมูล (Exclusion error) และเกณฑ์บ่งชี้ครัวเรือนเป้าหมายที่เป็นครัวเรือนร่วไหล (Inclusion error) ในระบบข้อมูล ประกอบกับกลไกการจัดการข้อมูลชุมชน เวทีชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลและสอบทานข้อมูลคนจน-ครัวเรือนยากจน พบว่า ในภาพรวม **จังหวัดชัยนาท** มีข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่ตกหล่น (Exclusion Error) คือ มีสถานะความเป็นอยู่ยากลำบากแต่ไม่มีชื่อในฐานข้อมูล TPMAPI จำนวน 2,438 ครัวเรือน (91.31%) และมีข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่ร่วไหล (Inclusion error) คือ ครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ที่ดี แต่มีชื่อในฐานข้อมูล TPMAPI ปี 2562 และ ปี 2565 จำนวน 1,139 ครัวเรือน (42.66%) ข้อมูลคนจนจริงที่ตกหล่น และครัวเรือนร่วไหล ในพื้นที่ปฏิบัติการแ่งจันระยะที่ 3 คือ อำเภอสรรคบุรี มีจำนวนครัวเรือนที่ร่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 774 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.83 และอำเภอสรรพยา จำนวน 72 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.75

(7) ผลการปรับสถานะความยากจน และผลการปรับสถานะความยากจนของครัวเรือน พื้นที่นำร่อง ตำบลโพนางคำออก อำเภอสรรพยา (Add on and Exit) โดยใช้เกณฑ์ปรับสถานะความยากจนที่โครงการวิจัยพัฒนาด้วยกระบวนการทางสถิติเพื่อจัดกลุ่มคนจน และคัดเลือกตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความยากจน และเกณฑ์ในการปรับสถานะคนจน พบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยากจน ประกอบด้วย **ปัจจัยที่ 1** ปัจจัยด้านทุนกายภาพและรายได้ และหนี้สิน ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นที่ทำกินทั้งหมด รายได้จากภาคการเกษตร และหนี้สินรวมทั้งหมด **ปัจจัยที่ 2** ปัจจัยด้านทุนมนุษย์ ประกอบด้วย ตัวแปรอายุ และจำนวนสวัสดิการที่ได้รับ **ปัจจัยที่ 3** ปัจจัยด้านทุนทางสังคมและทรัพย์สิน ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวนกลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วม และจำนวนทรัพย์สิน **ปัจจัยที่ 4** ปัจจัยด้านทุนการเงินรายจ่ายและเงินออม ประกอบด้วย ตัวแปรรายจ่ายและเงินออม

โครงการวิจัยนำร่องเก็บข้อมูลครัวเรือนคนจนเป้าหมาย ตำบลโพนางคำออก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท จำนวน 180 ครัวเรือน วิเคราะห์ตามเกณฑ์วิธีการทางสถิติที่พัฒนาขึ้น เข้าสู่กระบวนการปรับสถานะความยากจน พบว่า การปรับสถานะในภาพรวม **ครัวเรือนอยู่ลำบาก ลดลง ร้อยละ 14.32** ครัวเรือนอยู่ยากเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.43 ครัวเรือนอยู่ได้ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.80 และครัวเรือนอยู่ดี เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.29

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลื่อนระดับของครัวเรือนยากจนจากการสอบทานข้อมูล พบว่า เป็นครัวเรือนที่ได้รับการส่งต่อช่วยเหลือเข้าสู่สวัสดิการรัฐ ปี พ.ศ. 2565 และจากการดำเนินกิจกรรมปฏิบัติการแ่งจันในพื้นที่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนจนเป้าหมาย เกิดการเปลี่ยนแปลงกลไกทางสังคมที่ส่งผลให้คนจนเป้าหมายเข้าถึงทุนทางสังคมมากขึ้น เช่น มีความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภคจาก

วัดในพื้นที่ เข้าถึงความช่วยเหลือของภาครัฐผ่านกลไกนักจัดการข้อมูลชุมชน อาทิ รถวีลแชร์ สำหรับผู้พิการ ฤกษ์ชัย เป็นต้น

(8) บทเรียน บทบาทนักจัดการข้อมูลชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่

จากการถอดบทเรียน “นักจัดการข้อมูลชุมชน” ของโครงการวิจัยวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดชัยนาท นิยาม “นักจัดการข้อมูลชุมชน” คือ ประชาชนผู้ดำรงชีพอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจเชิงพื้นที่และเป็นผู้ที่มีเจตจำนงในการเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นแรงขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการเป็นนักจัดการข้อมูลชุมชนได้รับการพัฒนาโดยทีมวิจัยพื้นที่ (หมายถึง ทีมวิจัยระดับจังหวัด) ผ่านกระบวนการอบรมเตรียมความพร้อมในประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความยากจนภายใต้กรอบแนวคิดระบบการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihoods) การใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ทักษะในการสอบถามและสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก การตรวจสอบและตรวจทานข้อมูล ตลอดจนการบ่มเพาะแนวความคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้นักจัดการข้อมูลชุมชนมีความสามารถในการแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกัน

การเป็นนักจัดการข้อมูลชุมชนที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างสรรค์ประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาความยากจนจึงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักจัดการข้อมูลชุมชน (2) ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นนักจัดการข้อมูล ชุมชน (3) ทศนคติและแรงบันดาลใจที่จำเป็นในการเป็นนักจัดการข้อมูลชุมชน

(9) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือและระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback loop)

(9.1) ระบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือ และส่งต่อในระดับพื้นที่ ดำเนินการบนฐานความคิดที่ว่า ทำอย่างไรที่จะจับคู่ (Matching) ปัญหาความยากจน กับแนวทางการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนตามภารกิจของหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการส่งต่อความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งระดับบุคคล ครัวเรือน และระดับพื้นที่

กลไกการช่วยเหลือและส่งต่อในพื้นที่เพื่อดูแลคนยากจนออกเป็น 2 ระดับ คือ **กลไกการดูแลช่วยเหลือระดับชุมชน** ผ่านกลุ่มสวัสดิการประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีการให้ความช่วยเหลือ 2 ลักษณะ คือ (1) ช่วยเหลือทุกคนในชุมชน และ (2) ช่วยเหลือเฉพาะคนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสวัสดิการชุมชนต่าง ๆ เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน กองทุนหมู่บ้าน สถาบันการเงินกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น **ระดับหน่วยงานภาครัฐ** ดำเนินการช่วยเหลือ สงเคราะห์ตามภารกิจของหน่วยงาน ทั้งด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพ และด้านสิทธิ/สวัสดิการ/สงเคราะห์ **รูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือ** มี 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) หน่วยงานขอรายชื่อผู้เดือดร้อน เพื่อช่วยเหลือตามแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน โดยผู้นำชุมชนรวบรวมข้อมูลของครัวเรือน ส่งให้เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล รวบรวมส่งหน่วยงาน ความต้องการข้อมูลมี 2 ระดับคือ ระดับครัวเรือน เช่น โครงการบ้านพอเพียงชนบท โครงการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ระดับบุคคล เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนเปราะบางของ โครงการพัฒนาอาชีพ และ(2)

ชุมชนเขียนแผนงาน/โครงการเพื่อขอรับความช่วยเหลือ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การฝึกอาชีพให้กับคนในชุมชน

(9.2) ผลการส่งต่อความช่วยเหลือ มีดังนี้

(9.2.1) ส่งต่อความช่วยเหลือโครงการบ้านพอเพียงชนบท จำนวน 398 ครั้วเรือน

(9.2.2) ส่งต่อรายชื่อผู้เดือดร้อนเข้าสู่ระบบการพัฒนาครัวเรือน ตามโครงการบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนระดับจังหวัด รวม 1,555 ครัวเรือน (ปีที่ 1 จำนวน 617 ครัวเรือน และปีที่ 2 จำนวน 938 ครัวเรือน)

(9.2.3) บรรจุแผนงาน/โครงการรองรับการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนคนจนเป้าหมายในระดับเทศบาล และจังหวัด ร่วมกับเทศบาลตำบลโพงาม จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการสงเคราะห์ดูแลช่วยเหลือส่งเสริมคนจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ 2) โครงการช่วยเหลือคนจนที่เดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัย 3) การสนับสนุนระบบสาธารณสุขปศุสัตว์พื้นฐาน 4) โครงการติดตามความเป็นอยู่และดูแลคนด้อยโอกาส คนพิการ ผู้ป่วยติดเตียงให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น และจังหวัดชัยนาท และภายใต้ภารกิจของ พมจ. จำนวน 3 แผนงาน ได้แก่ 1) โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และ 3) โครงการครอบครัวดีมีภูมิคุ้มกันบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(9.2.4) สำหรับการส่งต่อความช่วยเหลือในปีที่ 2 มีผลการสำรวจข้อมูลครัวเรือนคนจนเป้าหมายตำบลโพงามตำบลออก ตำบลตลุก และตำบลหาดอาษา พบว่า มีความต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อยังชีพมากที่สุด (124 ครัวเรือน) เนื่องจากเป็นผู้สูงอายุ ไม่มีอาชีพ มีภาวะเจ็บป่วย หรือพิการร่วม รองลงมาคือ การส่งเสริมอาชีพ (100 ครัวเรือน) เนื่องจากคนในวัยแรงงานที่สามารถทำงานได้ หรือตกงานจากสถานการณ์ Covid 19 ต้องการมีงานทำ และซ่อมแซมที่อยู่อาศัย (87 ครัวเรือน) และได้รวบรวมข้อมูลผลความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี ตำบลโพงามตำบลออก อำเภอสรรพยา พัฒนาชุมชนอำเภอสรรพยา

(9.2.5) ผลการส่งต่อความช่วยเหลือของโครงการวิจัยในปีที่ 3

ก. ส่งต่อความช่วยเหลือโครงการบ้านพอเพียงชนบท จำนวน 320 ครัวเรือน

ข. ส่งต่อคนจนเข้าสู่บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จำนวน 3,328 คน ในจำนวนดังกล่าวผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติและได้รับสวัสดิการ จำนวน 1,758 คน (ร้อยละ 52.82)

(9.3) ระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback loop) เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อนำผลที่ได้จากการติดตามความช่วยเหลือ และการปรับสถานะความยากจน มาเป็นข้อมูลในการทบทวนปรับปรุงการออกแบบปฏิบัติการแก่จนให้เกิดความต่อเนื่อง โดยให้ภาคีความร่วมมือระดับพื้นที่เป็นกลไกและเครื่องมือในการขับเคลื่อนปฏิบัติการแก่จนคนชัยนาทแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โครงการวิจัยได้พัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือ และผลการช่วยเหลือที่เป็นปัจจุบัน ติดตั้งที่เทศบาลตำบล มีนักจัดการข้อมูลชุมชนติดตาม และบันทึกผลการติดตาม ทุก 6 เดือน นักพัฒนาชุมชนทำหน้าที่ติดตามผลการช่วยเหลือ และสนับสนุนข้อมูล เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยระบบประกอบด้วย

(9.3.1) ประเภทข้อมูลความต้องการช่วยเหลือ จัดประเภทความต้องการความช่วยเหลือ แบ่งออกเป็น ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านที่อยู่อาศัย ครั้วเรือนเปราะบาง (พิการ/ติดเตียง) ครั้วเรือนเปราะบาง (พึ่งพิง) ครั้วเรือนเปราะบาง (สูงอายุ) การได้สวัสดิการ สวัสดิการผู้พิการ การยกระดับคุณภาพชีวิต

(9.3.2) หน่วยงานผู้ใช้ ระบบติดตามความช่วยเหลือจะถูกติดตั้งที่เทศบาลตำบล โดยนำร่องที่เทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสุรนครบุรี จังหวัดชัยนาท โดยเทศบาลตำบลสามารถกำหนดสิทธิ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูลได้

(9.3.3) การบันทึกผลความช่วยเหลือ บันทึกโดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ และโครงการวิจัย เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โครงการบ้านพอเพียงชนบท สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงาน กศน. โครงการส่งต่อบ้านทรุดโทรม โครงการบ้านมั่นคง โครงการปฏิบัติการแก้จน (OM) เป็นต้น

(10) ปฏิบัติการแก้จน (Operating Model) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ที่ทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจน ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework; SLF) ทุนและศักยภาพของครั้วเรือนเป้าหมาย ประกอบด้วย **1. การพัฒนาระบบการช่วยเหลือครั้วเรือนเป้าหมายให้เข้าถึงสวัสดิการครอบคลุม กลุ่มครั้วเรือนพึ่งพิง ได้แก่** (1) บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (2) กองทุนข้าวสาร **2. การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ กลุ่มรอกการพัฒนา ได้แก่** (1) ผักแปลงรวม (2) การปลูกพืชผักสวนครั้ว ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ (3) การประกอบการจิ๋ว (4) งานบริการครบวงจร **3. การพัฒนาการประกอบการเพื่อสร้างอาชีพ และรายได้ กลุ่มประกอบการ ได้แก่** (1) ปุ๋ยหมักอินทรีย์จากมูลแพะ (2) สมุนไพรคุณภาพสูง (3) กลุ่มโพออกดอกเห็ด **4. ปฏิบัติการแก้จน: Resilience** มีครั้วเรือนเป้าหมายได้รับประโยชน์ในเชิงรายได้ เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10 รวม 700 ครั้วเรือน

(11) ผลของปฏิบัติการแก้จน Community Resilience ชุมชนรู้รับ ปรับตัว ทำให้

(11.1) คนในชุมชนลุกขึ้นมามีส่วนร่วม ปรับตัว และช่วยเหลือกันเองในชุมชน และช่วยเหลือคนที่อ่อนแอกว่าผ่านเวทีการวิเคราะห์ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเมินศักยภาพครั้วเรือนยากจน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การจัดลำดับความช่วยเหลือ และการจัดการตนเองของชุมชน

(11.2) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อรับมือ และจัดการภัยโดยคนในชุมชนเองเป็นลำดับแรก และพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อเอื้อให้คนภายนอกเข้ามาช่วยเหลือตามลำดับ

(11.3) การเพาะกล้าไม้เป็นหนึ่งในโอกาสของครั้วเรือนยากจน เพื่อสะสมทุนสำหรับช่วงเวลาวิกฤติ โดยมีเครือข่ายความร่วมมือกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) เป็นผู้รับซื้อกล้าไม้ทั้งหมดในการปลูกป่า

(11.4) เชื่อมโยงแผนการจัดทำแผนภัยการบริหารจัดการภัยพิบัติระหว่างชุมชนกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

(12) **Poverty Forum** เป็นเครื่องมือในการประสานงานส่งต่อความช่วยเหลือและสร้างยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างเป็นรูปธรรม **องค์ประกอบของ Poverty forum** ประกอบด้วยระบบข้อมูล ภาวคิความร่วมมือ การมีพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ บนบรรยากาศของการปรึกษาหารือ และแสวงหาช่องทางความร่วมมือ **เวที Poverty forum** เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับพื้นที่ มีดังนี้ (1) การลงนามข้อตกลงความร่วมมือ MOU การใช้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระดับพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท (2) แนวทางการทำงานร่วมกันในการพัฒนาการประกอบการสมุณไพรคุณภาพ พื้นที่ปฏิบัติการนำร่อง อำเภอสรรคบุรี (3) แนวทางการพัฒนาการทำงานร่วมกันเรื่อง ช่าง D-home กับแรงงานจังหวัด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จัดหางานจังหวัด พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด และประกันสังคม (4) ความร่วมมือในการสนับสนุนให้คนจนเข้าถึงสวัสดิการรัฐ ด้วยการลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐอย่างครอบคลุม ระหว่างคลังจังหวัดชัยนาท นายอำเภอ ปลัดอำเภอสรรคบุรี ธนาคารออมสิน ธกส. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเทศบาล ทุกตำบล (5) เวทีส่วนราชการจังหวัดชัยนาท เพื่อเชื่อมโยงแผนการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดที่จะขยายผลปฏิบัติการแก้จนในพื้นที่ เช่น นักจัดการข้อมูลชุมชนกับการแก้ไขปัญหาคความยากจนเชิงพื้นที่ สวัสดิการครอบคลุมอำเภอสรรคบุรี กองทุนข้าวสาร การปลูกพืชผักสมุณไพรแปลงรวม การประกอบการปุ๋ยหมักจากมูลแพะ เป็นต้น

(13) ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาคความยากจนที่ทำให้คนจนหลุดพ้นจากคความยากจนยกทั้งอำเภอ ที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่น ตำบล อำเภอ/หรือแผนจังหวัด (One Plan) ได้แก่ (2.1) แผนการจัดทำยุทธศาสตร์ที่เชื่อมกับแผนท้องถิ่น บนฐานของระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback loop) ที่ติดตั้งที่เทศบาลตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี (2.2) การสนับสนุนการขึ้นทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ โดยทำงานร่วมกับท้องถิ่นและท้องที่ในทุกตำบลของสรรคบุรี เป็นการเริ่มต้นวางรากฐานการพัฒนาแผนพัฒนาท้องถิ่นและยุทธศาสตร์ของพื้นที่ได้ต่อไป (2.3) การทำ Poverty Forum เพื่อให้เกิดการบูรณาการการแก้ไขปัญหาคความยากจนร่วมกับภาวคิความร่วมมือเพื่อผลักดันเข้าสู่แผนระดับจังหวัด

(14) ลิขสิทธิ์เผยแพร่งานนิพนธ์ที่ได้จากงานวิจัย 2 เรื่อง

(15) ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการ มีค่าเท่ากับ 1.36 และผลตอบแทนทางสังคม ในรูปแบบคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Ex-Ante Evaluations) ระยะ 5 ปี เท่ากับ 1.61